

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

Acta Es Menæis Græcis, Interprete Cornelio Byeo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

AUCTORE
C. B.

utpote Sanctum, multis angustiis primo sub Leone Armeno, ac dein sub Michaele Balbo, huiusque filio Theophilo pro sacrarum imaginum cultu toleratis, tandem ad Dominum, cum quintum supra septuagesimum ætatis suæ annum jam implesset, migrasse affirmans. Verum quo id determinato anno, et quo loco evenit? Nicetam in monasterio, quod ad mare situm esset, diem clausisse extremum, Acta e Menæis danda num. ultimo memoriæ produnt.

ac tandem
anno circiter,
ut probabile
apparet, 838
obiit.

17 Ast cum nec mare, nec noti situs locum, cui monasterium illud adiacuerit, determinent, dubius hæreo, an Sanctum prope Constantinopolim, in cuius suburbanis locis eum, sævientibus in orthodoxos iconomachis, aliquamdiu degisse exsulem Menæa affirmant, e vivis excessisse satuto possim statuere, hincque illum Græciæ, ecclesiasticæ scilicet, non ratione obitus, sed cultus, quo apud Græcos gaudet olimve fuit gavisus, supra in titulo adscribo. Quod autem ad annum, quo vita functus sit, jam pertinet, hunc ita definiō: Sanctus, ut num. 13 docui, verosimilius anno 815 monachum induit; quare cum tunc, ut Acta e Menæis danda num. 2 docent, quinquaginta annis jam vixisset, annorumque, cum obiit, uti eadem Acta, suffragante etiam Sirmondiano elogio, testantur, quinque circiter supra septuaginta exstiterit, consecrarium est, ut, quemadmodum calculus incunty patebit, anno circiter 858 felici e vivis excessu ad Superos migrarit: etsi autem hæc mortis Sancti epocha, utpote in solis fere fidei minime indubie Menæis fundata, pro omnino certa haberi haud quæat, sed tantum pro probabili, dubitandum equidem non apparet, quin

Nicetas sub Theophilo imperatore, ac proin post D annum 828, quo novem circiter mensibus elapso, imperio Orientali primum præesse is cæpit, diem suum obierit; id enim non tantum in Menæis fundamentum habet, sed et in Sirmondiano elogio, cui præterea nec Sirletianum nec Basilianum refragatur, uti ex jam supra dictis pronum est colligere.

18 Ceterum, quæ de ærumnis, pro sacrarum Edenda ejus
Acta quæta
sunt.
imaginum cultu a Sancto toleratis, num. 16 in medium adduxi, fusius exponuntur in Actis, quæ jam nunc, additis etiam de more, ubi opportunum videbitur, Annotationibus, Commentario huic subjuncturus sum, quæque ut qualia sint, studiosus lector ante noscat, ita hunc de illis præmonendum existimo: Etsi aperte, ut jam supra dixi, fabulosa seu commentitia non sint; imo vero etsi etiam nihil, aut certe fere nihil, quod a verisimilitudine omnino abhorreat, memoriæ prodant, fidem tamen in iis, quæ aliunde confirmari nequeunt, indubiam haud merentur: excerpta enim sunt, ut jam monui, e magnis Græcorum Menæis excusis, quæ, quamquam non pauca, tum verisimilia, tum etiam veritati apprime consona, continent, plurima tamen etiam, ut vulgo notum est, admixta habent, quæ vel a veritate indubie aliena sunt, vel falsitatis suspecta atque e fontibus omnino lutulentis deprompta; hisce autem ea, quæ de Sancto Menæa produnt, nec alibi leguntur, accensenda non esse, pro certo quis definiat? En nunc ipsa Græca Sancti Acta cum adjecta versione Latina, quam ipsemet adornavi, quod aliam, quæ satis arrideret, haud invenierim.

ACTA

EX MENÆIS GRÆCIS,

Interprete Cornelio Byeo.

Sanctus, qui
in Paphlagonia natus
rat, Siciliae
præfecturam
gessit.

a
b
c
d
e
f
g

tandemque,
munere hoc
dimisso, monachum induit.

h
i
k

Hic (sanctus Nicetas) in Paphlagonum regione a piis Deumque amantibus parentibus natus est. Aiunt autem, ipsam a Theodora imperatrice oriundum fuisse *b*. Porro cum litteris imbuendus datus, iisque jam imbutus fuisset, Constantinopolim *c* venit annorum existens septemdecim *d*. Porro cum Irene imperii sceptrum tunc teneret, Puerumque, utpote a parentibus castratum *e*, eunuchum esse, intellexisset, in palatium eum accepit, brevique primus inter omnes domesticos effectus est, atque, cum ad patriciorum dignitatem fuisset evectus, Siciliae *f* præfectus constitutus. Itaque cum vitam honestam Deoque placentem eo ex tempore duxisset, atque in monachum attonderi vellet, id ab imperantibus Nicephoro *g* ejusque filio Stauracio non impetravit.

2 Ast cum postea rerum potitus esset imperator Michael *h*, vix tandem ipse interpellatus, permisit quidem monachum illum fieri, civitate autem non egredi, sed ad auream portam, dans ei monasterium, Chrysonicen nuncupatum *i*, manere præcepit. Quinquaginta autem annorum erat, quando in monachum attonsus est *k*, sponsore ipsius existente im-

Οὗτος γενᾶται ἐν τῇ Παφλαγονίᾳ χώρα παρὰ εὐσεβῶν καὶ φιλοθεῶν γονέων. Φασὶ δὲ αὐτὸν ἀπόγονον εἶναι Θεοδόρας τῆς βασιλισσῆς· ἐκδοθεὶς δὲ καὶ παιδευθεὶς ἐν τῇ βασιλευσῇ εἰσῆλθη δεκαεπτὰ χρόνων ὑπάρχων. Εἰρήνης δὲ τότε τὰ σκήπτρα τῆς βασιλείας κρατοῦσας καὶ τὸν Παῖδα ἀναμαθούσας εὐνοῶν εἶναι ὡς παρὰ τῶν γονέων εὐνουχισθέντα, ἀνελάβετο, καὶ δι' ὀλίγου πρῶτος ἐν τοῖς οἰκείοις πάντων γίνεται. Καὶ φθάσας τὸ τῶν πατριῶν ἀξίωμα κρατηρῶς Σικελίας προβάλλεται. Ἐκτοτε οὖν καλῶς καὶ θεαρέτως βιώσας καὶ βουλόμενος ἀποκαρῆναι, οὐ συνεχωρεῖτο παρὰ τῶν κρατούντων, τοῦτε Νικηφόρου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Σταυρακίου.

2 Ὑστερον δὲ κρατήσας τοῦ βασιλείας Μιχαήλ, μόλις οὗτος παρακληθεὶς κατένευσε μοναχὸν μὲν γενέσθαι, τῆς πόλεως δὲ μὴ ἐξελθεῖν, ἀλλ' εἰς τὴν λεγομένην χρυσὴν πόρταν δοῦς αὐτῷ μόνη, τὴν λεγομένην Χρυσοῖκην, προσμένειν ἐκέλευσε. Πεντήκοντα δὲ χρόνων ἦν, καὶ ὃν καιρὸν ἀποκαρεῖς, ἀνάδοχος ὁ βασιλεὺς τοῦτου γέγονεν. Ἐν ταύτῃ τῇ μονῇ διήγεν ἄχρι τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ

A τῷ εἰκονομάχῳ. Ὡς δὲ ἔώρα τὰ κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνας γινόμενα, ἐξελθὼν τῆς πόλεως εἰς προάσειον ἀπέληθεν, ὁ αὐτὸς τῇ μονῇ ἰδωρήσατο, καὶ συγκματέμεν ἐαυτὸν τοῖς ἰσχύταις ἀδελφοῖς, συνουσίῳν καὶ συγκοπιῶν αὐτοῖς.

3 Ἐπει δὲ τινες διαβολεῖς τῷ Θεομάχῳ χαρίζόμενοι προσήγειλαν, εἰκόνα κεκτῆσθαι τοῦτον τοῦ Σωτήρος, ἣν ἐκ πίστεως ἀπὸ Ῥώμης ἔλαβεν, ἀπεσάλη τῶν τῆς τάξεως αὐτοῦ τίς, λόγους οὐκ ἀνεμίειρος*, ἀλλὰ καὶ ἀπειλαῖς ἐκφοβῶν καὶ ἀπαιτῶν δοῦναι οἱ τὴν σεβασμίαν εἰκόνα. Ὡς δ' οὐκ εἶχε τοῦτον καταπειθῆ, ἀπέποτε ἀποκρινόμενος, ὡς οὐκ ἐμὴ αὐτῇ ἡ σεβασμία εἰκὼν, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῖς ἰστροῖς τῆς ἐκκλησίας ἀπορισθεῖσα κειμηλίος, ἀρπάσας ἕτερον ἀδελφὸν ἐπὶ τὸ δευτέρῳ αὐτῷ τὸ ζητούμενον, εἰσῆλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ λαβὼν τὴν σεβασμίαν εἰκόνα, ὡς μίσος τι, ἔρριψεν ἀτίμως ἐν τῷ βεριδαρίῳ αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἅγιος, τοῦτο ἰδὼν ἐκ βάθους ἐξείναξεν, ἀρχὴν πειρασμῶν τοῦτο λογισάμενος. Ἐπει δὲ ἀπογορευτὴν ἐμελλεν ὁ ἀποσταλεῖς ἐξασφαλίσαστο μηδὲως τὸν Ἅγιον ἐξίργεσθαι τῶν ἐκείσε.

4 Θεοφίλου δὲ ἑτέρου μετὰ ταῦτα τὴν βασιλείαν κατασχόντος θεομάχου, καὶ τοῦτον κατὰ τὰ τῶν ἁγίων εἰκόνας οὐκ ἀμελῶς μετερχομένου, ἀπεσάλη καὶ πρὸς τὸν Ὅσιον Θεοδόσιος τις οὕτως εἰρηκῶς ἐνόησεν τῶν παρευρεθέντων Ὁ βασιλεὺς κελεῖται σοι δι' ἐμοῦ ἡ τῷ πατριάρχῳ Ἀντωνίῳ κοινοῦναι καὶ τοῖς εἰκόσι μὴ προσκυνεῖν ἡ τῇ αὐτῇ ὥρα ἐξορισθῆναι* τῶν ὁδῶν καὶ ὁ Ἅγιος τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ μου εἰκόνα οὐ παύσομαι αἰεὶ προσκυνεῖν, κἀν ὑμεῖς ἀπαρέσκηθε, τὸν δὲ Ἀντωνίου, εἴπερ ἐν τῷ κειστικῷ εἰμί, οὐκ ὀνομάσω πατριάρχην, ἀλλὰ μοιχόν. Λοιπὸν ἐξῆρξτε, σφαττε, ποιεῖ, ὁ βούλει. Καὶ εὐθὺς ἔξωσεν αὐτὸν ἐκεῖσε.

5 Ὁ δὲ Ἅγιος τῷ Θεῷ εὐχαριστήσας, λαβὼν μετ' ἐαυτοῦ τρεῖς ἀδελφούς εἰς ἕτερον προσῆλθε προάσειον ἀγχοῦ που κείμενον, καὶ διαβιβάσας ἐκεῖσε τὴν ἁγίαν τεσσαρακοσὴν ἀρχὴ τῆς Πεντηκοστῆς, καταλαμβάνει τὸ παντήγιον. Ἐπει δὲ δόγμα ἐξείθη μὴ ὑποδέχεσθαι τοὺς φεύγοντας Χριστιανούς, C στυγοχρηθεὶς ὁ Ἅγιος πρὸς ἐριβόλον ὑπέσχετο ὡς δὲ καὶ ἐκεῖσε διὰ τὴν τῶν Ἀγαρηνῶν ἔφοδον ἔδυσχεραίνεν* χεῖρανον*, ἦλθε πρὸς αὐτὸς* τίς Νικόλαος προσγενηὲς ἄν αὐτῷ λέγων ὅτι μικρὰν εὐρεῖν ἀνάπαυσιν, εἴπερ ἀφικέσθαι βουλήθῃ πρὸς τὸ παρ' αὐτῷ ὄν προάσειον Ζουλουπᾶς οὕτως καλούμενον, ἐκεῖσε παρεγένετο.

6 Ἀλλὰ μετὰ χρόνον τιὰ μῆνυμα γέγονεν αὐτῷ, ἡ κοινοῦναι, ἡ μετανάσχη γενέσθαι. Μεταβὰς οὖν ἐκεῖσε, ἀφίκετο πρὸς Κατσίαν, καὶ τοπίον μικρὸν εὐρὸν ἐκωνήσατο τοῦτο καὶ εἰς ὄνομα τῶν ἀσωμάτων δευόμενος ναῦν, χρόνους ἰκανούς μετὰ τῶν συνόντων αὐτῷ, ἀδελφῶν καλῶς καὶ Σερέτως διαβιβάσας ἐν αὐτῷ, τελευταῖον εἰς τὸ παρὰ τὴν θαλάσσαν ἀφίκετο μοναστήριον, ἐν ᾧ καὶ τοὺς μοναχούς κατηχῆσας καὶ ἐπευξάμενος, τὴν ἑαυτοῦ πρὸς Κυρίον ἐκδημίαν προγνοῦς ἐξεδίμησε, πολλὰ καὶ ζῶν καὶ μετὰ θάνατον θαύματα πεποικῶς*, κεποικῶς* περὶ τὰ ἑβδομήκοντα πέντε ἔτη γεγονώς.

peratore. In monasterio illo mansit usque ad Leonis iconomachi 7 imperium. Ut autem, quae in imagines committebantur, conspexit, urbe exiens, in suburbanum m, quod ipsemet monasterio dederat, concessit, ac ultimis fratrum sese adjunxit, manducans laboransque cum eis.

3 Verum cum delatores quidam, Dei hosti obsequentes, denuntiarunt, Servatoris imaginem, quam certo ex urbe n abstulisset, habere ipsum, quidam ex ordine ipsius missus est, qui non verbis parum pacatis, sed minis eum terretaret, sibique venerandam imaginem dari postularret. Cum vero hic illum sibi obtemperantem non haberet, sed tandem respondentem, imaginem non esse suam, sed Dei, atque in sacro ecclesiae thesauro haberi reconditam, alio arrepto fratre, qui, quod quaerebatur, ostenderet, templum ingressus est, arreptamque venerandam imaginem in equum suum veredarium o, velut execrandum quid, absque reverentia coniecit. Hoc autem cum Sanctus vidisset, ex imo pectore ingemuit, tentationum initium id connectans. Porro cum abiturus esset, qui missus erat, severissime edixit, ne e loco illo pedem E Sanctus ullatenus efferret.

4 Cum autem post haec Theophilus, alter Dei hostis, imperium esset adeptus p, ipseque in sanctas imagines non segniter fureret, missus est et ad Sanctum Theodosius quidam g, qui coram iis, quos praesentes invenit, ita edixit: Imperator tibi per me praecipit, ut aut cum patriarcha Antonio r communices et imagines non colas, aut hac ipsa hora hinc in exsilium pellaris. Et Sanctus respondit: Ego Christi ac Dei mei imaginem non cessabo umquam venerari, etiamsi vos id aegre feratis; Antonium autem, quamdiu in vivis fuero, patriarcham non nominabo, sed moechum. Ceterum pelle in exsilium, occide, fac, quod vis. Ac statim inde eum expulit.

5 Sanctus autem, gratis Deo actis, tribusque secum assumptis fratribus, in aliud suburbanum haud procul inde situm secessit, cumque ibidem sanctam Quadragesimam usque ad Pentecosten transegisset, in publicum hospitium se recepit. Cum autem edictum esset propositum, ne hospitio exciperentur fugientes Christiani, Sanctus, ad angustias redactus, ad locum, Eribozum dictum s, se contulit; cum vero et ibi ob Agarenorum excursiones moleste ageret, Nicolaus quidam, qui cognatus ei erat, venit ad illum, dicens, non modicam eum reperturum quietem, si ad suburbanum suum, Zulupas appellatum, vellet transire, eoque se contulit.

6 Verum post aliquod tempus significatum ei est, ut aut cum iconomachis communicaret, aut inde recederet. Inde ergo abiens venit ad Catisiam, inventumque parvum locum emit, cumque in aedificato ibidem a se sub nomine Incorporiorum t templo honeste et religiose cum fratribus, qui ei aderant, sat multis annis vixisset, tandem ad monasterium, mari adjacentem, devenit; in quo cum et monachos erudiisset, precibus assidue vacasset, praecognito vitae suae exitu, decessit u quinque circiter supra septuaginta annorum factus, multis et in vita et post obitum miraculis patris.

EX MENEIS.

l

m

quo in statu cum multa primum sub Leone Armeno, n

o

ac deinde sub Theophilo

p

g

r

pro sacrarum imaginum cultu

F

s

passus fuisset, e vivis deum septuagenario major excessit.

t

u

- a In Minori Asia ad Pontum Euxinum sita, uti docent geographi passim obvi.
- b Adi hac de re Comment. prævium num. 10 et seq.
- c Ita ἐν τῇ βασιλεύσει Latine hic reddidi, quod per βασιλεύσει seu βασιλεύσει πόλις, id est, imperans seu imperium obtinens civitas, apud Græcos olim Constantinopolis, utpote quæ, cum imperatorum sedes esset, imperium quodammodo per hos in ceteras civitates obtineret, soluerit intelligi.
- d Cum igitur Sanctus, ut Commentarii prævii num. 9 ostentii, anno, ut verosimilius apparet, 765 natus sit, Constantinopolim venerit anno 780, quo Irene, de qua hic mox mentio, imperare primum incepit.
- e Matthæus Raderus, Societatis nostræ sacerdos, in Opere Ms., quod penes nos exstat, quodque Sanctorum elogia, quæ in Menæis excusis Græce exhibentur, Latino abs illo reddita complectitur, ita ad hunc de Sancto nostro locum in margine notavit: An ita natum? Nicetam scilicet re vera, ut textus Græcus certissime significat, fuisse a parentibus castratum, ægre in animum inducere potuit vir eruditus. Et vero cum hi, uti hic Acta initio docent, pii fuerint ac Deum amantes, parum verosimile vel hinc id apparet. Atque idcirco in Commentario prævio num. 18 non dixi, nihil omnino, sed tantum, fere nihil, quod a verisimilitudine prorsus abhorreat, in Actis Sancti, quæ e Menæis danda erant, contineri.
- f Notissima hæc maris Mediterranei insula anno 815, quo post gestam illius præfecturam monachum Nicetas induit, imperatoribus Constantinopolitanis adhuc suberat, iis dumtaxat anno 827 per Saracenos erepta, quos ex ea deinde Normanni sæculo xi expulere.
- g Cum hic imperium, exauctorata Irene, anno 802 arripisset, id annum 811, coronato interim in imperatorem filio Stauracio, moderatus est.
- B h Is scilicet, qui ab avo dictus fuit Rhangabe, quique imperio Orientali ab anno 811 ad annum E 815 præfuit.
- i Hinc unice monasterii hujus notitiam hausit Cangius in Constantinopoli Christiana lib. iv, § 8, num. 23.
- k Verosimilius id accidit anno 815. Adi Comment. prævium num. 13.
- l Fuit hic etiam Armenus cognominatus, et ab anno 815 ad annum 820 imperii Orientalis habenas tenuit.
- m Erat id tum monasterium factum, uti ex sequentibus apparet.
- n Cum Constantinopolis a Græcis etiam subinde absque addito appellata invenitur Ρωμή, sitne hic in textu Græco per hoc vocabulum sermo de antiqua, an de nova Roma seu Constantinopoli, pro certo nequeo edicere. Has interim voces ἐπὶ Ρώμης cum Radero in Opere, ad lit. e hic laudato, interpretatus sum ex urbe.
- o Id est, cursorium, quantum opinor. Adi etiam Cangium in Glossariis mediæ et infimæ Latinitatis ad vocabula Veredarius et Βερεδάριος.
- p Imperator hic non statim a morte Leonis Armeni, uti hic Nicetæ Acta opinandi ansam non nemini forte præbeant, imperium Orientale obtinuit, sed tantum post Michaelē Balbum, qui illud proxime a Leonis Armeni nece ad annum usque 829 gubernavit. Rectius itaque Sanctus in Sirmondiano elogio traditur primum sub Leone Armeno, dein sub Michaelē Balbo, ac tandem sub Theophilo pro sacris imaginibus multa tolerasse.
- q Theodosius hic, uti et Nicolaus, qui infra memoratur, mihi aliunde cognitus non est.
- r Hæreticus hic patriarcha Constantinopolitanus ab anno circiter 821 ad annum usque 852 sedit. Adi, quæ Operis nostri tomo I Augusti præfixa est, Historiam chronologicam patriarcharum Constantinopolitanorum num. 616.
- s Loci hujus, uti et suburbani Zalupas, Catisiæ et Monasterii maritimi, quorum infra mentio
- C occurrit, alibi nequid notitiam invenire. F
- t Id est, angelorum.
- u Acciderit id probabiliter anno circiter 858. Videsis Comment. prævium num. 17.

